

Jihočeská univerzita v Českých Budějovicích

Teologická fakulta

Bakalářská práce

Problematika kriminality dětí a mladistvých.

Vedoucí práce: Mgr. Irena Bublíková

Autor práce: Michaela Tomešová
Studijní obor: Charitativní a sociální práce
Forma studia: kombinovaná
Ročník: 3.

2014

Prohlašuji, že svoji bakalářskou práci jsem vypracoval samostatně pouze s použitím pramenů a literatury uvedených v seznamu citované literatury.

Prohlašuji, že v souladu s § 47b zákona č. 111/1998 Sb. v platném znění souhlasím se zveřejněním své bakalářské práce, a to v nezkrácené podobě (v úpravě vzniklé vypuštěním vyznačených částí archivovaných Teologickou fakultou) elektronickou cestou ve veřejně přístupné části databáze STAG provozované Jihočeskou univerzitou v Českých Budějovicích na jejích internetových stránkách, a to se zachováním mého autorského práva k odevzdanému textu této kvalifikační práce. Souhlasím dále s tím, aby toutéž elektronickou cestou byly v souladu s uvedeným ustanovením zákona č. 111/1998 Sb. zveřejněny posudky školitele a oponentů práce i záznam o průběhu a výsledku obhajoby kvalifikační práce. Rovněž souhlasím s porovnáním textu mé kvalifikační práce s databází kvalifikačních prací Theses.cz provozovanou Národním registrem vysokoškolských kvalifikačních prací a systémem na odhalování plagiátů.

2. 3. 2014 České Budějovice

Michaela Tomešová

Děkuji vedoucí bakalářské práce Mgr. Ireně Bublíkové za cenné rady, připomínky a metodické vedení práce, za cenné rady, připomínky, metodické vedení práce a odbornou pomoc. Děkuji také své rodině za podporu v průběhu celého studia.

Obsah

Úvod.....	5
1. Rodina.....	6
1.1. Znaký funkčního rodinného systému	6
1.2. Role a hranice v rodině	7
1.3. Dysfunkční rodinné struktury a jejich rozlišení	8
2. Mechanismy možného rizikového vývoje.....	9
2.1. Absence vzdělání jako rizikový faktor	12
2.2. Sociálně vyloučené lokality	12
3. Rizikové faktory dospívání.....	14
3.1. Charakteristika vývoje pubescenta a adolescenta z hlediska rizikového chování.....	15
3.2. Vrstevnické skupiny jako vývojový úkol	15
3.3. Věk jako rizikový faktor podílející se na trestné činnosti dětí a mladistvých.....	14
4. Kriminologie a kriminalita rizikové mládeže	16
4.1. Vymezení pojmu pachatel trestného činu.....	Chyba! Záložka není definována.
4.2. Trestní odpovědnost dětí a mladistvých	16
5. Charakteristika znaků a projevů trestné činnosti mladých lidí.....	16
5.1. Kriminální chování dětí a mladistvých.....	17
5.2. Kriminogenní lokality v Českých Budějovicích	18
6. Kriminologická analýza statistických údajů o dětech a mladistvých.....	19
6.1 Kriminologická analýza vyloučených lokalit.....	21
6.2 Celkový přehled trestné činnosti za období 2009 - 2012.....	28
Diskuze	29
Závěr.....	30
Seznam použitých zdrojů.....	32
Abstrakt.....	34
Abstract	35

Úvod

Téma bakalářské práce jsem si vybrala na základě zkušeností vyplývajících z mého povolání, kdy jako policista se velmi často setkávám s delikventním chováním dětí a mladistvých. Kriminalita dětí a mladistvých v naší společnosti je často skloňovaná a diskutovaná veřejností. V každé společnosti existují normy, které určují správné a žádoucí chování jejích členů. Jsou to jak nepsaná pravidla chování, tak konkrétním státem dané kodifikované zákony. Porušení a překročení norem přináší sankce (tresty), které se různí v závislosti na hodnotách dané společnosti v určitém čase.

Cílem práce je popsat faktory, které se podílejí na trestné činnosti dětí a mladistvých. Zaměřila jsem se na rodinu, věk, viktimogenní lokality a vliv těchto faktorů na trestnou činnost dětí a mladistvých. Na základě vlastní zkušenosti vím, že trestná činnost dětí a mladistvých je v mnoha ohledech odlišná od trestné činnosti páchané pachateli ostatních věkových skupin. Děti a mladiství jsou důvěřivější a náchylnější k možným negativním změnám svého chování. Tyto změny mohou vyústit až v páchání trestné činnosti. Rizikové chování má obvykle instrumentální povahu, je založeno na agresivních klíčích,¹ které mají emocionální povahu, jako například narušování vztahů k sobě, vrstevníkům, příslušníkům rodiny a společnosti. Mládež páchá trestnou činnost nejčastěji jako spolupachatelé a ve skupinách. Závadné jednání je pácháno živelně a pod vlivem momentální situace. Impulsem pro trestnou činnost je v řadě případů alkohol, případně i jiná návyková látka zvyšující agresivitu a vyvolávající nepřiměřené reakce. Takováto trestná činnost se často vyznačuje i neúměrnou tvrdostí a brutalitou, která se projevuje jak ve vzájemných fyzických potyčkách, tak i vandalismem, při kterém dochází k ničení majetku a znehodnocení veřejně prospěšných zařízení.

V bakalářské práci jsem se zaměřila na vymezení základních pojmů a terminologii: děti, mladiství, rodina, znaky rodinného fungování či typy rodin. Na tyto pojmy jsem pak navázala vymezením dvou sledovaných skupin, a to na děti a mladistvé a jejich trestní odpovědnost před zákonem. Dále jsem se zaměřila na nejčastěji páchanou trestnou činnost zmíněných skupin. Pokračovala jsem kriminalistickou analýzou statistických dat týkajících se delikvence dětí a mladistvých. Srovnávala jsem trestnou činnost, které se nejčastěji děti a mladiství dopouštěli v regionu Českých Budějovic za období 2009 až 2012.

¹ Srov. Matoušek O., Kroftová A., Mládež a delikvence, s. 83

1. Rodina

Rodina je skupina osob se společnou historií, současnou realitou a budoucím očekáváním vzájemně propojených vztahů. Jestliže mezi blízkými lidmi existují intenzivní a kontinuální psychologické a emocionální vazby, je užíván pojem rodina, i když jde například o nesezdaný pár nebo náhradní rodinu.²

Rodina je obvykle prvním sociálním prostředím, do kterého se dítě narodí. Je důležité, jak kvalitně je schopna dítěti zajistit bezpečí vzhledem k měnícím se fyzickým a duševním potřebám dítěte.³ Rodina je prvním a závazným modelem společnosti, s kterým se dítě setkává. Formuje jeho osobní vývoj i postoj ke všem dalším skupinám. Rodina formuje dítě podle svého hodnotového schématu, podle vlastní tradice. Tradiční rodina je tvořena rodiči, jejich dětmi, případně prarodiči a v průběhu času vykazuje neobyčejnou stabilitu.⁴

Dítě má již od narození potřebu být ochraňováno, nacházet se stále v dosahu rodičů a odloučení od nich mu působí traumata.⁵ Dítě ke svému zdárnému vývoji potřebuje zajištění primárních potřeb (teplo, nasycení) stabilní prostředí (domov) a přítomnost stabilních osob (rodičů), které jsou k dítěti citově vázané. Tato citová vázanost je oboustranná. Dítě se s rodiči ztotožňuje v postojích, chování či názorech. Rodiče svým vlivem často předurčují životní dráhu dítěte. Dítě si z rodiny odnáší představu o pracovním uplatnění, o manželství, o rodině, o hodnotové hierarchii. Tyto programy si přehodnocuje a ponechává si z nich to, co považuje za pozitivní a to si zachová až do konce života.⁶

1.1 Znaky funkčního rodinného systému

Definujeme-li rodinu jako systém, můžeme využít tuto nejjednodušší klasickou pracovní definici systému. Systém je soubor částí a vztahů mezi nimi. Jako jedni z prvních popsali rodinné systémy Kantor a Lenr (1975), kteří shrnují základní charakteristiky rodinných systémů do čtyř skupin:

1) Rodinné systémy jsou organizačně složité. Rodiny vytvářejí spleť vzájemně propojených vztahů.

² Srov. Sobotková I., Psychologie rodiny, s. 22

³ Srov. Novotný O., Zapletal J. a kolektiv, s. 391

⁴ Srov. Matoušek O., Rodina jako instituce a vztahová síť, s. 10

⁵ Srov. Novotný O., Zapletal J. a kolektiv, s. 391

⁶ Tamtéž, s. 391

2) Rodinné systémy jsou otevřené. Otevřenost podmiňuje životaschopnost systému, schopnost reprodukce či kontinuity a schopnost změny.

3) Rodinné systémy jsou adaptabilní. Vyvíjejí se a mění na základě citlivých reakcí na podněty vnějšího i vnitřního původu.

4) Rodinné systémy jsou systémy průběžné informační výměny.⁷

Každý rodinný systém se skládá z několika subsystémů, z nichž nejpodstatnější jsou manželský (partnerský) subsystém, subsystém rodič - kdo je otec, kdo matka a dítě, sourozenecký subsystém. Manželský subsystém je základní a hraje ústřední roli ve všech vývojových fázích životního cyklu rodiny.

Harmonické manželství bychom mohli charakterizovat jako soužití dvou lidí, kteří žijí v intimním citovém vztahu a neztrácejí svou individualitu ani o ni nepřipravují svého partnera. Je to tedy radost z naplnění vlastního života, který by byl jinak neúplný. Je to ochota sdílet s partnerem vše, co manželství s sebou přináší, všechny nové zkušenosti. Ve skutečně harmonickém vztahu lidé pociťují, že jejich život je obohacen, neobávají se, že ztratí sami sebe nebo že budou ochuzeni, když druhému něco dávají. Jsou ochotni nechat splynout své já s osobností toho druhého. Soulad a harmonie v manželství poskytují vzájemné uspokojení nejen oběma manželům, ale jsou pevným základem pro budování šťastné rodiny a zdravý vývoj jejich dětí.⁸

1.2 Role a hranice v rodině

Role v rodině jsou neviditelné linie mezi jednotlivými subsystémy rodinného systému. Funkční rodina by měla mít jasně vymezené role, které jednotliví členové respektují. Role v rodině mohou být příliš pevné (rigidní), jasné (a akceptovatelné všemi) nebo slabé (difuzní).

Klíčovou roli v rodině hraje permeabilita. Permeabilitu chápeme jako propustnost mezi subsystémy v rodině i propustnost hranic mezi rodinou a okolím.

Hranice rodiny jsou proměnlivé v závislosti na:

- a) typu rodinného systému
- b) vývojové fázi a situaci konkrétní rodiny.⁹

⁷ Srov. Sobotková I., Psychologie rodiny, s. 22-23

⁸ Srov. Horák K. a kolektiv, Hovoříme s rodiči a výchova dětí k mateřství a rodičovství, s. 7

⁹ Srov. Sobotková I., Psychologie rodiny, s. 33-34

Hranice vymezují jednotlivce, subsystemy a oddělují rodinný systém od okolí. Zpřehledňují rodinné vztahy a odlišují role v rodině. Pokud jsou narušeny, posunují se role všech členů rodiny: například dítě se dostává do partnerské pozice.¹⁰

1.3 Dysfunkční rodinné struktury a její rozlišení

Jako jeden z prvních popisoval dysfunkční rodiny Salvador Minuchin. Jenž spojoval určitý typ rodinné struktury s určitým typem problémů. V současné době se pohlíží na dysfunkci rodinného systému obecně. Jde o rodinu, kde jeden nebo více členů produkuje (maladaptivní) čili nezdravé chování. Dysfunkční rodiny jsou podle něj ty, které jsou z hlediska udržování hranic a rolí extrémní ve dvou dimenzích:

- enmeshment - tedy rodiny propojené, zamotané, nedefinované.
- disengagement - rodiny nespojité, odcizené, oddělené.

Dysfunkční rodiny vykazují některé z těchto charakteristik:

1. Popírání či neřešení problémů¹¹ - situace vzniká tehdy, kdy rodiče nezabezpečují ochranu dítěte tak, že kontrolou, odměnou nebo trestem omezí nebo posílí určité chování.¹² V této souvislosti uvádím příklad, kdy se rodiče negativně podílejí na postoji dítěte k pravidelným povinnostem, například laxní postoj rodiny k včasné docházce na školní vyučování nebo ironizování požadavků vyučujících či postoj rodiny k záškoláctví. Dalo by se říct, že si rodina pěstuje problematické podhoubí obtíží. Pro další vývoj školáka je takové chování rodičů nebezpečné a má za následek opakování rizikového chování a školákovi tak brání v budování pozitivního sebehodnocení. Dítě samostatným úsudkem překračuje svoje možnosti

2. Absence povinnosti a odpovědnosti pro dané úkoly.

3. Chybějící intimita členů rodiny jako například:

- vzájemné obviňování a hledání nedostatků
- potlačování osobní identity na úkor rodinné identity,
- nejasná komunikace (členové dysfunkčních rodin nejsou schopni mezi sebou konstruktivně komunikovat).
- nejasná pravidla a kompetence (rodiny nemají jasné hranice mezi svými členy).

¹⁰ Srov. Labáth V., Riziková mládež, s. 101

¹¹ Srov. Sobotková I., Psychologie rodiny, s. 33

¹² Srov. Labáth V., Riziková mládež, s. 101

4. Malá otevřenost, extrémní izolovanost (rodiny si chrání své rodinné teritorium před zásahem zvenčí). V rodině je stanovený mluvčí, který rozhoduje za ostatní členy na úřadech, ve škole apod.

5. Časté stěhování například z důvodu narušování občanského soužití mezi lidmi a nesplácení svých závazků¹³

2. Mechanismy možného rizikového vývoje

Pro rodinu není snadné zaujmout k rizikovému vývoji svého člena určité postoje a strategicky se orientovat v samotné rizikové situaci. Přítomnost rizikového vývoje si rodina buď neuvědomuje anebo si ho nepřipouští.¹⁴

Z hlediska problematického dopadu situace na rodinu Sobotková nabízí další dělení rodinných systémů:

1. Rodina s jedním rodičem (výzkumem je zjištěno: kolem 90% tvoří matky s dítětem nebo dětmi, kolem 10% otcové s dítětem nebo dětmi). Rodina s jedním rodičem představuje stále častější rodinný typ. Jedná se o rodiny vzniklé rozvodem, rozchodem, ovdověním, adoptí dítěte osamělou ženou nebo porodem dítěte mimo manželství.¹⁵

2. Nevlastní rodina je označována jako rodina vzniklá po druhém či dalším sňatku aspoň jednoho z rodičů.¹⁶

3. Pěstounská péče je zvláštní formou státem řízené a kontrolované náhradní rodinné výchovy, která by měla zajišťovat dostatečné výchovné a hmotné zabezpečení dítěte a zahrnuje přiměřenou odměnu pěstounům. O svěřeni dítěte do pěstounské péče rozhoduje soud. Pěstouni mají právo rozhodovat o běžných věcech dítěte, k výkonu mimořádných záležitostí žádají souhlas rodičů, případně rozhodnutí vydává soud. Pěstoun není zákonným zástupcem dítěte.¹⁷

2.1 Absence vzdělání jako rizikový faktor

Rodiny mladých pachatelů bývají nejčastěji charakterizovány celkovou nízkou vzdělaností úrovní, tzn. podceňováním pravidelné školní docházky, a to již na 1. stupni

¹³ Srov. Sobotková I., Psychologie rodiny, s. 33

¹⁴ Srov. Labáth V., Riziková mládež, s. 102

¹⁵ Srov. Sobotková I., Psychologie rodiny, s. 128

¹⁶ Tamtéž, s. 137

¹⁷ Srov. Matějček Z a kolektiv, Náhradní rodinná péče, s. 34

základní školy. Tento postoj může směřovat k nízkému až podprůměrnému vztahu k práci. Větší část rodičů mladistvých pachatelů mívá pouze základní vzdělání (často nedokončené), mnozí jsou absolventy speciální školy. Děti z tohoto nepodnětného prostředí mají s absolvováním základní školy výrazné problémy v učení i chování. Nedostatečné vzdělání většinou determinuje rodiče k nekvalifikovaným, příležitostným a špatně placeným manuálním pracím.

Rodiče bývají často bez zaměstnání z toho důvodu, že práci nemohou najít vzhledem k svému nízkému vzdělání, a zároveň mnoho těchto rodičů práci ani aktivně nehledá. Jejich životní způsob a vztah ke vzdělání může transgeneračně ovlivňovat hodnotovou orientaci mladých pachatelů.¹⁸ Dítě vyrůstající v rodině si vybírá nebo přebírá obvyklé pozitivní i negativní vzorce chování. Podle § 204/2009 Sb. rodiče dítě vědomě učí a podporují v zahálčivém způsobu života.¹⁹

Škola je považována za významný činitel socializačního procesu (sekundární socializace). Žák se ve škole nejen vzdělává, ale také získává sociální dovednosti pro řešení životních situací. Plnění školních povinností je určitým obrazem přijímání obecně platných požadavků na chování, výkon, plnění úkolů a přípravu na život.²⁰ Porušování školního řádu může vézt k prvním počátkům kriminálního chování. **Záškoláctví je vědomé zameškávání školního vyučování.** Žák, většinou bez vědomí rodičů, nechodí do školy a neplní školní povinnosti.²¹ Volný čas získaný omluvenou nebo neomluvenou absencí je využíván bez jakékoli kontroly ze strany rodičů či školy, což vytváří podmínky pro vznik dalšího nežádoucího jednání (potulování, požívání alkoholických nápojů, výtržnosti, krádeže apod.).²² Vyskytuje se již na 1. stupni základní školy (již od 1. třídy) a s postupujícím věkem, zvláště v období prepuberty a puberty, se počet zameškaných neomluvených hodin zvyšuje.²³ Záškoláctví se výrazně často váže k nastoupení kriminální kariéry. Záškoláctví je spojeno i s útekem z domova.²⁴

¹⁸ Srov. Novotný O., Zapletal J. a kolektiv, Kriminologie, s. 395

¹⁹ Srov. Kolektiv autorů, Syndrom CAN a způsob péče o rodinný systém, s. 119

²⁰ Srov. PhDr. Černíková V. CSc. a kol., Prekriminalita dětí a kriminalita mladistvých, kterým byla uložena ochranná opatření, s. 116

²¹ Dostupné: <http://www.ostrovzl.cz/prevence/zaskolactvi>

²² Srov. Doc. MUDr. Nikl J. CSc., Sociálně patologické jevy u dětí a mládeže se zaměřením na jejich prevenci, s. 87

²³ Dostupné: <http://www.ostrovzl.cz/prevence/zaskolactvi>

²⁴ Srov. Novotný O., Zapletal J. a kolektiv, Kriminologie s. 397

2.2 Sociálně vyloučené lokality

Sociálně vyloučené lokality vyrostly za posledních patnáct let v mnoha českých městech a obcích. V Česku neexistuje kraj, kterému by se tento fenomén „nové chudoby“ vyhnul. Na malém prostoru, v přelidněných bytech nejnižší kategorie, obvykle v katastrofálním technickém stavu, s podprůměrným vybavením (často bez sociálního zázemí, energií) žijí rodiny a jednotlivci závislí na sociálních dávkách, na návykových látkách, hazardní hráči, vesměs dlouhodobě nezaměstnaní.²⁵

Čírtková ve své knize výstižně uvádí charakteristiku vyloučených lokalit:

- leží v blízkosti velkých lokalit s levnými obecnými byty, ve kterých bydlí velké množství svobodných, nezaměstnaných mužů ve věku nad 15 let.
- jsou spojeny hustou sítí veřejných dopravních prostředků anebo jsou těmito prostředky snadno dostupné.
- nejsou protkány sousedskými vztahy a vazbami.
- jsou sociálně nepřehledné, nelze snadno rozpoznat domácí lidi od vetřelců a cizinců.
- v pravidelném rytmu jsou opuštěny svými uživateli.²⁶

3. Rizikové faktory dospívání

V dospívání vznikají rizikové situace, kdy nezletilí touží zbohatnout a chtějí vlastnit vše, co lze v životě získat penězi. V rodině se snaží prosadit, argumentují vzory z reklam nebo z amerických seriálů. Dospělé autority (např. učitel, rodič) je omezují. Stává se, že jim dostatečně neuvolňují dětské vazby, neumožňují jim dělat vlastní chyby, poučit se z nich a docílit vlastních úspěchů nebo neúspěchů. Dospívající odmítají podřízenou roli, protože chtějí být autoritou sami. Vývoj vlastní identity vede často k vnitřnímu zmatku, emoční dezorientaci, dále pak k masivnímu pocitu méněcennosti, bezmocnosti.²⁷

²⁵ Dostupné na <http://www.integracniprogramy.cz>

²⁶ Srov. Čírtková L., Policejní psychologie, s. 180

²⁷ Srov. Labáth V., Riziková mládež, s. 20

3.1 Charakteristika vývoje pubescenta a adolescenta z hlediska rizikového chování

Za významný rizikový faktor dospívání je možné považovat právě selhání dospívajícího při naplnění jednotlivých vývojových úkolů.²⁸ Podle Vágnerové dospívání navazuje na předcházející vývojová období a začíná druhým desetiletím života.²⁹

Vývojové úkoly pubescenta - vývoj od 11 do 15 let

1. Pubescent usiluje o nezávislé rozhodování. Napětí vzniká v situaci, kdy dospělé autority (např. učitel, rodič) jim dostatečně neuvolňují dětské vazby. Neumožňují jim dělat vlastní chyby a docílit vlastních úspěchů. To může vést k vývinu vnitřního napětí, projevující se excesivními poruchami ve vztahu k autoritám. Dítě usiluje o to, aby se stalo autoritou samo sobě.

2. Nerovnoměrný tělesný vývoj mezi vrstevníky mu způsobuje ne vždy žádanou odlišnost.

Pubescent se musí vyrovnat s prudkými nebo s pomalými tělesnými změnami.³⁰

Vývojové úkoly adolescence - vývoj od 15 do 20 - 22 let

Adolescent má za poměrně krátkou dobu několik vývojových úkolů:

1. Vyznat se sám v sobě, najít své místo v životě, ověřit si, co dokáže, co vydrží, vytyčit si životní cíle.

2. Udělat rozhodnutí o svém budoucím životě, jako například vstup na střední školu, vysokou školu. Najít uplatnění v životě a v zaměstnání, dále pak osamostatnit se a být nezávislí.

Navázat vztahy s opačným pohlavím a zahájit sexuální život.

Výše zmíněné úkoly musí adolescent zvládnout během pouhých 7 let.³¹ Úkolů je příliš mnoho najednou, nároky jsou příliš vysoké. Erikson toto období výstižně nazývá **adolescentní moratorium, které je interpretováno jako** vývojové provizorium. Podle Říčana tímto vývojovým stavem - moratoriem můžeme někdy vysvětlit těžko pochopitelné zákruty životní cesty mladého člověka. Většina dospívajících si svým způsobem života, trávením volného času, druhem zábavy vytváří určité „prozatím“ a odmítá se stát dospělými. Nechce zodpovídat za své činy, mnohdy neodhadne a ani neočekává tak závažné důsledky svého chování.³²

²⁸ Srov. Labáth V., Riziková mládež, s. 20

²⁹ Srov. Vágnerová M., Vývojová psychologie dětství, dospělost, staří, s. 263

³⁰ Srov. Labáth V., Riziková mládež, s. 11

³¹ Srov. Říčan P., Cesta životem, s. 191

³² Tamtéž, s. 223

3.2 Vrstevnické skupiny jako vývojový úkol

Pro dítě představuje každá vrstevnická skupina stresující faktor, protože se snaží obstát v očích vrstevníků jako někdo, kdo je „v pořádku“, kdo plně sdílí hodnoty skupiny. U dětí s nízkou podporou rodiny je silnější potřeba bezpodmínečného pozitivního přijetí vrstevnickou skupinou, než u dětí s dobrým rodinným zázemím.³³

Party mladistvých delikventů vznikají v subkulturních komunitách a jejich členové mají jen malé šance dosáhnout úspěchu legitimním způsobem. Jejich členové do jisté míry uznávají, že je správné usilovat o hmotný prospěch, ale přitom tato hodnotová měřítko vnímají prizmatem své vlastní subkultury.³⁴ Ve vrstevnických partách se často setkáváme s anonymitou. Anonymita vyvolává destruktivní a agresivní chování, které je ve většinové společnosti nepřijatelné. S anonymitou mizí vnitřní soustředěnost na soucit s jinými a starost o ně. Vstupním rituálem do delikventní skupiny je často spáchání nějakého závažného trestného činu. S páčáním tohoto činu dítě překračuje hranici běžných tabu a může být vůdce skupiny či ostatními členy party vydírán hrozbami, že jeho čin oznámí policii. Zkušený starší vůdce party má na školáka velký vliv a také ho využívá. Hrozba ztráty postavení ve vrstevnické skupině je tak posilována hrozbou prozrazení a sankcemi.

Delikventní mládež má obecně více volného času, má záporný vztah k intelektuálnějším aktivitám, vyžadujícím delší soustředění, není ochotna se vzdělávat, opovrhuje zdokonalováním v manuální zručnosti. Preferuje hédonistické orientované činnosti, alkoholismus, toxikomani, gamblerství, diskotéky, zábavy, bezcílné chození po ulicích,. V Česku je tento typ delikventních part patrně nejčastějším typem delikventní skupiny.³⁵

3.3 Věk jako rizikový faktor podílející se na trestné činnosti dětí a mladistvých

Při zkoumání příčin a podmínek trestné činnosti a hledání účinné prevence je vhodné rozlišovat věkové hranice, které jsou uvedené v Zákoně 218/2003 Sb., o odpovědnosti mládeže za protiprávní činy a o soudnictví ve věcech mládeže. Věková kategorie 6-15 let tzv. nezletilí, je spodní věkovou hranicí, tedy počáteční hranicí, kdy se děti dostávají do rozporu se

³³ Srov. Matoušek O., Kroftová A., Mládež a delikvence, s. 83

³⁴ Srov. Giddens A., Sociologie, s. 194

³⁵ Srov. Matoušek O., Kroftová A., Mládež a delikvence, s. 83

společenskými normami a pravidly. Horní věkovou hranici tvoří dovršení 15 let, jakožto hranice trestní odpovědnosti.³⁶

Labáth ve své knize uvádí tzv. asociální vývoj chování začínající již v raném věku dítěte. Projevy, které je možno zahrnout pod pojem asociální chování, představují široké spektrum jednání od drobných přestupků, např. porušování školního řádu, záškoláctví, nepřiměřená vzdorovitost, konfliktnost, až po závažné porušování společenských, etických a právních norem, v extrémních případech vedoucích k trestné činnosti.³⁷

Jedinec začne sám iniciovat asociální činnost a časem dojde k celkové změně jeho životního stylu a k identifikaci s rolí asociála (delikventa). Chování asociálního stupně nabude charakter navenek ohrožujícího jednání ve smyslu násilí, přestupku anebo trestného činu.

V tomto případě je možno už hovořit o asociální poruše chování. Projevuje se například konflikty v rodině. V případě, že nedochází k spontánní úpravě asociálních příznaků, resp. není poskytnutá včasná účinná intervence, je velmi pravděpodobné, že se asociální projevy budou s věkem stupňovat a získávat na intenzitě.³⁸

4. Kriminologie a kriminalita rizikové mládeže

Kriminologie je věda o kriminalitě, tedy o zločinnosti, o jejích pachatelích, obětech a o její kontrole. Jako první použil tento termín francouzský antropolog Topinard v roce 1879. Hlavním přínosem byla orientace na empirické poznávání kriminality a jejích pachatelů. Po stoletém úspěšném rozvoji ve světě je dnes již kriminologie dalekosáhle uznávána jako samostatná vědecká a policejně-pedagogická disciplína. Kriminalita jako sociálně-patologický jev má aspekty společenské, osobnostní, sociologické, psychologické, psychiatrické, pedagogické, trestněprávní a jiné.³⁹ Kriminologie hovoří o kategoriích obecná kriminalita a hospodářská kriminalita. Obecná kriminalita vymezuje osoby ve věkovém období, kdy mohou spáchat pouze tzv. čin jinak trestný neboli čin, jenž není trestným činem z důvodu nízkého věku pachatele.⁴⁰ Nestanoví-li Zákon 218/2003 Sb., o odpovědnosti mládeže za protiprávní činy a o soudnictví ve věcech mládeže jinak, nikdo nesmí jakýmkoli způsobem zveřejnit žádnou informaci, které by umožnilo tohoto mladistvého identifikovat.⁴¹

³⁶ Srov. Doc. MUDr. Nikl J. CSc., Sociálně patologické jevy u dětí a mládeže se zaměřením na jejich prevenci, s. 87

³⁷ Srov. Labáth P., Riziková mládež, s. 41

³⁸ Tamtéž, s. 44

³⁹ Srov. Novotný O., Zapletal J. a kolektiv, Kriminologie, s. 15-16

⁴⁰ Tamtéž, s. 378

⁴¹ Zákon 218/2003 Sb. o odpovědnosti mládeže za protiprávní činy a o soudnictví ve věcech mládeže

4.1 Vymezení pojmu pachatel trestného činu

Při zkoumání příčin a podmínek trestné činnosti a hledání nejučinnější prevence u mládeže je vhodné rozlišovat věkové kategorie uvedené v Zákoně 218/2003 Sb., o odpovědnosti mládeže za protiprávní činy a o soudnictví ve věcech mládeže

Věková kategorie 6-15 let - je spodní věková hranice určená počátečním obdobím a v němž jsou registrovány první příznaky jednání dítěte, které jsou v rozporu se společenskými pravidly a normami, a které mají charakter určitého provinění. Protiprávní čin z hlediska nezletilých je charakterizován jako **čin jinak trestný**.

Věková kategorie 15-18 - mladiství - tvoří věkovou skupinu, která prochází rozhodujícím obdobím začleňování do společnosti. Vedle rodiny a školy se na formování osobnosti začínají stále intenzivněji podílet i další činitelé, například masmédiá, vrstevníci. Mladiství se nemohou dopustit trestného činu, ale **provinění**.

Věková kategorie 18-24 let - u mladých lidí se postupně vlivem zrání a získávání zkušeností mění názorová sféra i postoj k okolnímu prostředí. Získává se nezávislost na dospělých a postupně dochází k plné adaptaci na požadavky společnosti.⁴²

4.2 Trestní odpovědnost dětí a mladistvých

Kriminalita mladistvých, jako jeden z nejzávažnějších sociálně-patologických jevů, se stala v posledních letech častým předmětem diskuze jak laické, tak i odborné veřejnosti. Pozornost je zaměřena především na brutalitu protiprávních činů páchaných dětmi a mladistvými a jejich trestní odpovědnosti.

Dle současné právní úpravy v Česku můžeme obecně trestní odpovědnost rozdělit do několika časových úseků podle tělesného a duševního vývoje člověka:

- absolutní trestní neodpovědnost, u níž se předpokládá nedostatek určovacích a rozpoznávacích schopností – věk dítěte mladšího patnácti let, které je trestně neodpovědné za své protiprávní činy, jedná se o nevyvratitelnou právní domněnku nepřičetnosti,
- relativní trestní odpovědnost platí pro posuzování trestní odpovědnosti mladistvých, podmínkou trestní odpovědnosti je mj. rozumová a mravní vyspělost, lze ji též nazvat tzv. podmíněnou přičetností,

⁴² Srov. Doc. MUDr. Nikl J. CSc., Sociálně patologické jevy u dětí a mládeže se zaměřením na jejich prevenci, s. 86-87

- plná trestní odpovědnost se uplatňuje u dospělých osob překročením věku osmnácti let, neodpovědnost může nastat v případě duševní poruchy.⁴³

5. Charakteristika znaků a projevů trestné činnosti mladých lidí

Protispolečenská činnost mladých pachatelů je ve velkém množství případů páchána ve skupinách nebo alespoň ve dvojicích. Nejedná se většinou o velké organizované patry s pevnou hierarchickou strukturou, ale spíše o skupiny vrstevníků, kteří se znají z místa bydliště, školy, internátu či pracoviště nebo na základě společného sdíleného zájmu ve volném čase.⁴⁴

- **Nedostatečná plánovitost přípravy trestného činu** - skutky jsou páchány většinou bez promyšlené dlouhodobější přípravy. Svědčí o tom náhodnost místa, na kterém byl trestný čin spáchán, použití nevhodných nástrojů či potřeb pro získání či ukrytí lupu a zastření stop.

- **Potřeby** - například pochlebení se svými činy na veřejnosti či ve společnosti vrstevníků, což mnohdy vede k dopadení.

- **Nedoceňování vzniklého nebezpečí** - mladí pachatelé se často nechávají svést náhle vzniklou situací či podnětem. Mnohdy u nich hraje roli touha po dobrodružství a soutěživost, snaha prověřit si své síly a dovednosti. Trestná činnost se pak stává určitým osvědčením v obratnosti, rychlosti či schopnosti jednat v zátěžových situacích, sebepotvrzením v soběstačnosti a symbolem sebeprosazení.⁴⁵

- **Výrazná neschopnost odložit uspokojení svých potřeb** - projevuje se pud rychle uspokojit své potřeby. Mladí pachatelé nečekají na vhodnější konstelaci podmínek pro svůj záměr, vyhledávají přímou akci bez dlouhých odkladů.

- **Použití brutálního násilí at' již vůči osobě či věci.**⁴⁶ - agrese je nejčastěji definována jako násilné porušení práv druhého nebo ofenzivní chování, směřující k potlačování těchto práv. Agrese se dělí nejčastěji na instrumentální, která je nástrojem jak dosáhnout cíle, a emocionální nazývanou též hněvivou, kde jde o negativní prožitky spojené

⁴³ Srov. Říha J., Ještě k nepřičetnosti podle zákona o soudnictví ve věcech mládeže, Trestněprávní revue, 2006, s. 293-299

⁴⁴ Srov. Novotný O., Zapletal J. a kolektiv, Kriminologie, s. 385

⁴⁵ Tamtéž, s. 380

⁴⁶ Tamtéž, s. 382

s momentální situací. Dále můžeme dělit agresi, kterou považujeme za jednotku chování, na násilnou, útočnou a destruktivní.⁴⁷

5.1 Kriminální chování u dětí a mladistvých

Kriminální chování má u dětí a mládeže nejčastěji povahu **majetkové trestné** činnosti a jeho typickým znakem je skupinové plánování i provedení. Nejčastější formou majetkové trestné činnosti jsou krádeže, podvody a zpronevěry,⁴⁸ Policie ČR ve svých statistikách člení trestné činy krádeže na **krádež vloupáním a krádež prostou**.⁴⁹ **Násilná trestná činnost** je v každé společnosti součástí širšího jevu s vyskytujícím se násilím. V kriminologii se pojem násilí spíše ztotožňuje s pojmem agrese. Nejobvyklejším výkladem v kriminologii je však užší pojetí, které se omezuje na útok na fyzickou nebo psychickou integritu člověka ve smyslu úmyslného užití fyzického násilí, resp. pohrůžky násilím, vůči jiné osobě.⁵⁰ Násilná kriminalita není ve společnosti rozložena rovnoměrně. Její rozložení závisí na charakteristikách pachatelů, jako je pohlaví, věk, bydlení ve městě či na venkově a na stupni dosaženého vzdělání.⁵¹ **Mravnostní kriminalita** zahrnuje skupinu trestných činů, jejichž typickým obsahem je protiprávní zasahování do sféry svobodného rozhodování o pohlavním styku a do mravního a tělesného vývoje. Tato kategorie zahrnuje pohlavní zneužití, znásilnění.⁵² Do **ostatních kriminálních činů** patří například dopravní nehody, šíření poplašné zprávy, týrání zvířat. **Zbývající kriminalita** je pak kategorií zahrnující například neoprávněné užívání cizí věci, poškozování cizí věci, ochranu měny atd. **Hospodářská kriminalita** zahrnuje například podvody, zpronevěry.⁵³

5.2 Kriminogenní lokality v Českých Budějovicích

1. Městská ubytovna pro neplatiče Trival, ulice Okružní

Městská ubytovna pro neplatiče Trival je považována za nejproblematičtější lokalitu

⁴⁷ Srov. Sochůrek, J., Nástin vybraných problémů forenzní psychologie II. Díl., s.7

⁴⁸ Srov. Novotný O., Zapletal J. a kolektiv, Kriminologie, s. 262

⁴⁹ Tamtéž, s. 268

⁵⁰ Srov. Novotný O., Zapletal J. a kolektiv, Kriminologie, s. 282-283

⁵¹ Tamtéž, s. 284-285

⁵² Srov. Chmelík Jan a kol. Mravnost, pornografie a mravnostní kriminalita, s. 15

⁵³ Dostupné na <http://www.policie.cz>

v Českých Budějovicích, a to díky struktuře jejích obyvatel. Do prostoru ubytovny byli sestěhováni obyvatelé, kteří mají problémy s placením nájemného, pobírají sociální dávky a jsou většinou nezaměstnaní. Mezi nejčastěji páchanou trestnou činností dětí a mladistvých v této lokalitě patří násilná a majetková trestná činnost a užívání drog, například marihuany a pervitinu. Počet obyvatel se odvíjí od kapacity ubytovny, jedná se cca 80 osob, z toho polovina jsou děti do 15 let a ostatní osoby od 16 do 60 let.

2. Bytový dům Vrbenská

Ve starším panelovém domě s 29 malometrážními byty bydlí oficiálně něco přes 100 lidí (z toho zhruba polovina děti do 15 let), neoficiálně bydlí v objektu lidí daleko více. V okolí domu nejsou obytné budovy, pouze průmyslové haly a sídla firem. Nejbližší sociálně nevyložené obyvatelé žijí cca 300 metrů od lokality. Z tohoto důvodu zde dochází k páchaní majetkové trestné činnosti jen v malém rozsahu. Velkým problémem je zde znečišťování veřejného prostranství komunálním odpadem a v souvislosti se znečišťováním dochází k narušování občanského soužití obyvatel tohoto domu.

3. Sídliště Máj

Jde o největší českobudějovické sídliště. Za nejproblematictější část lze považovat ulici Václava Wolfa, která je občas nadneseně označována za „romské ghetto“. Kromě Romů ji obývají též např. studenti Jihočeské univerzity, kterým vyhovují tamní nízké nájemné (ti ovšem bydlí převážně v západní části čtvercové ulice, zatímco Romové se koncentrují ve východní části). Centrální část budějovického sídliště Máj se stává sociálním ghettem. Z tohoto důvodu jsou zde zhoršené podmínky k bydlení v celé ulici včetně blízkého okolí. Nejčastěji je zde páchaná majetková trestná činnost jako vykrádání aut a sklepů, loupežná přepadení a vyhrožování fyzickým násilím a dále ostatní trestná činnost. Dlouhodobým problémem je zde znečišťování veřejného prostranství a rušení nočního klidu. Oblast je sociálně nepřehledná a nelze rozpoznat domácí obyvatele od návštěvníků a cizinců⁵⁴

⁵⁴ Dostupné na <http://www.c-budejovice.cz/cz/stranky/uvod.as>

6. Kriminalistická analýza statistických údajů o dětech a mladistvých

Pramenem základních dat o kriminalitě jsou statistické ročenky kriminality ČR. Policejní statistiky vykazují kriminalitu zjištěnou a objasněnou. V bakalářské práci předkládám srovnání a analýzu dat od roku 2009-2012, kterou jsem zpracovala podle policejních statistik. Pro rozbor kriminality dětí a mladistvých byly použity údaje z informatiky Policejního prezidia České republiky a z informačního systému městské policie.⁵⁵

Cílem analýzy statistických dat je ověřit, jak důležitým kritériem pro vznik a druh trestné činnosti v rizikových lokalitách je věk pachatele.

Získaná data jsem použila ke komparaci s odbornou literaturou. V komparaci, tj. srovnání, se hledají společná kritéria, např. příčinné faktory problematiky.⁵⁶

K porovnání jsem použila statě autorů Labátha a Nikla, kteří považují věkový faktor za stejně důležitý jako rodinný faktor a lokalitu.

Předpokládáme, že první příznaky problémového chování vznikají v průběhu školní docházky, tj. ve věku od 8-15 let, při zahájení školní docházky je dítěti 6-7 let. V pozdějším věkovém období mívá vyhraněnou podobu a směřuje až ke kriminálnímu životnímu stylu.⁵⁷

⁵⁵ Dostupné na <http://www.policie.cz>

⁵⁶ Srov. Šanderová J., Jak číst a psát odborný text ve společenských vědách, s. 70

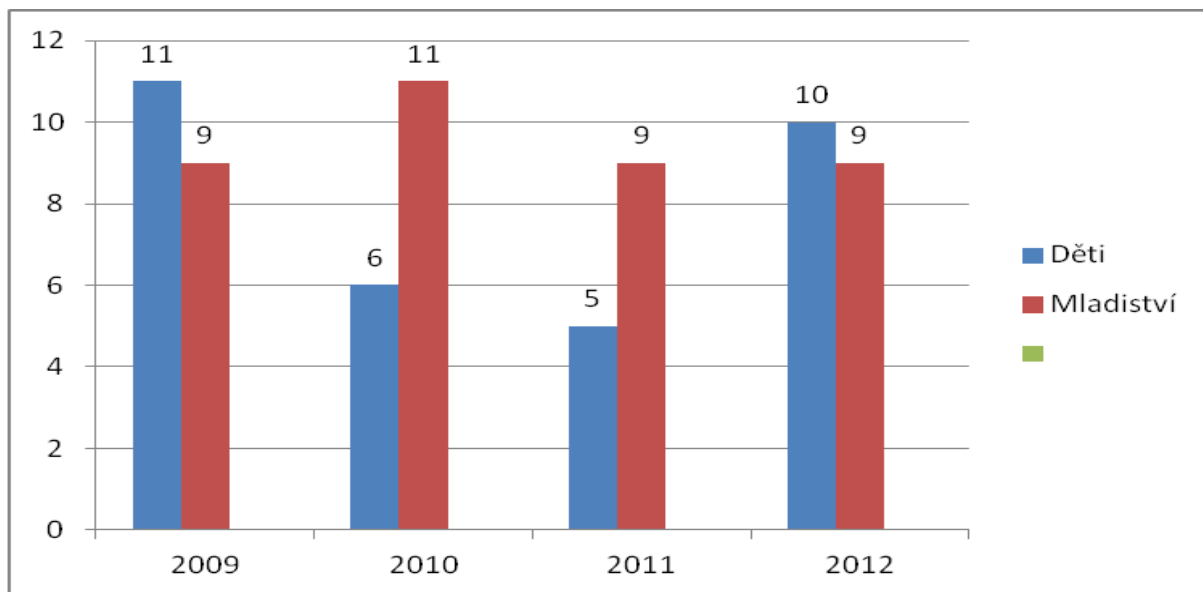
⁵⁷ Srov. Labáth V, Riziková mládež, s. 54

6.1 Kriminalistická analýza vyloučených lokalit

Násilná trestná činnost - ulice Okružní, ubytovna Trival

V rámci čtyřletého horizontu je zřejmé, že nejvýše dosažených hodnot bylo u dětí v roce 2009 a u mladistvých to bylo v roce 2010.

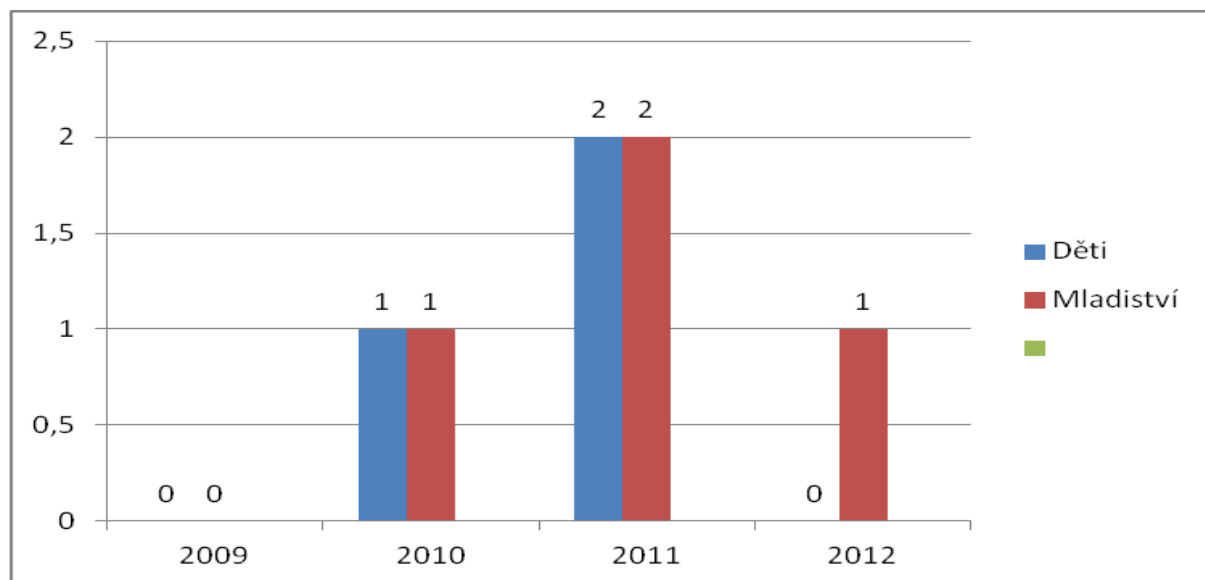
Graf 1''.

Mravnostní činy- ulice Okružní, ubytovna Trival

V rámci čtyřletého horizontu je zřejmé, že nejvyšších hodnot bylo v roce 2011 u dětí a u mladistvých.

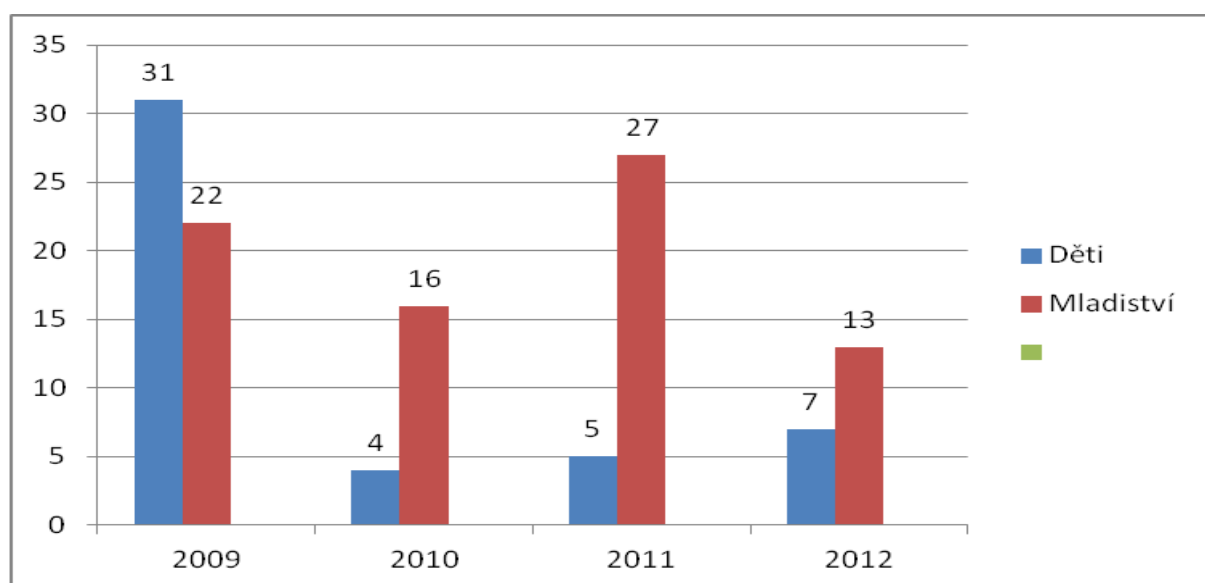
Graf 2".

Majetkové činy- ulice Okružní, ubytovna Trival

V rámci čtyřletého horizontu je zřejmé, že nejvyšší hodnoty byly zjištěny v roce 2009 u dětí a u mladistvých to bylo v roce 2011.

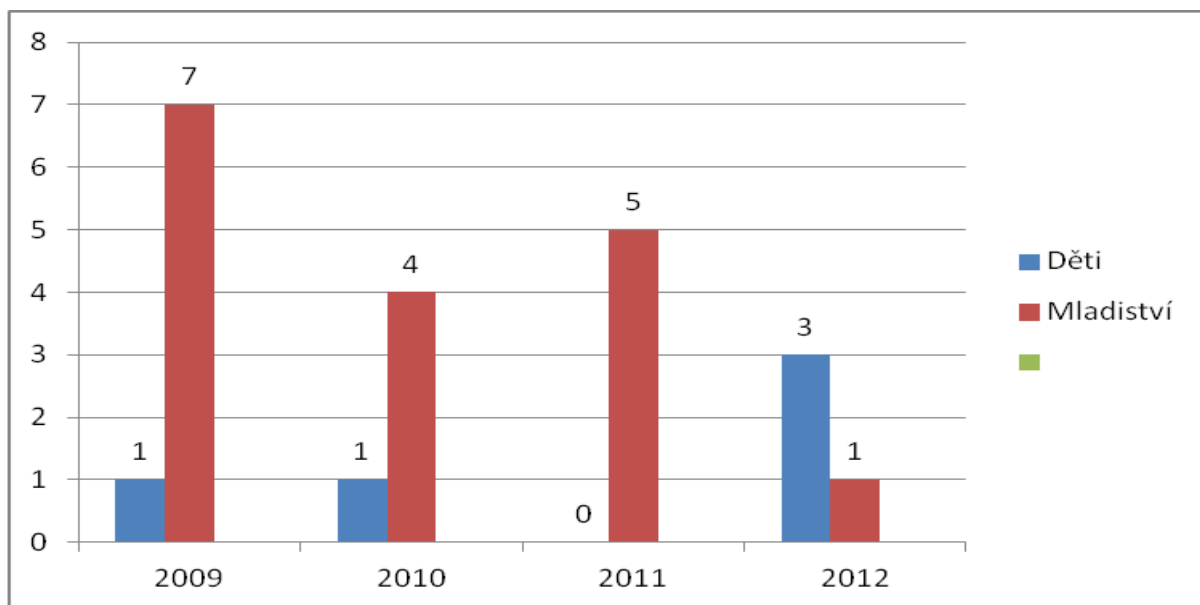
Graf 3".

Ostatní kriminální činy - ulice Okružní, ubytovna Trival

Nejvýše dosažených hodnot bylo v roce v roce 2009 u mladistvých a u dětí to bylo v roce 2012.

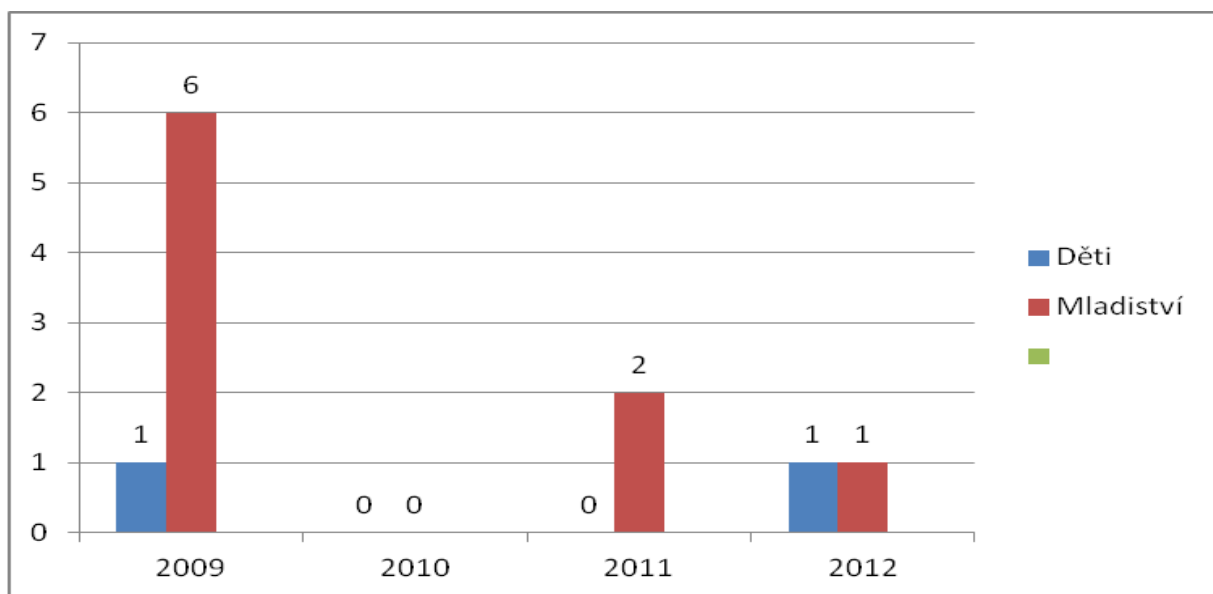
Graf 4".

Zbývající kriminalita- ulice Okružní, ubytovna Trival

V rámci čtyřletého horizontu je zřejmé, že nejvýše dosažených hodnot bylo v roce 2009 u mladistvých. U dětí to bylo v roce 2009.

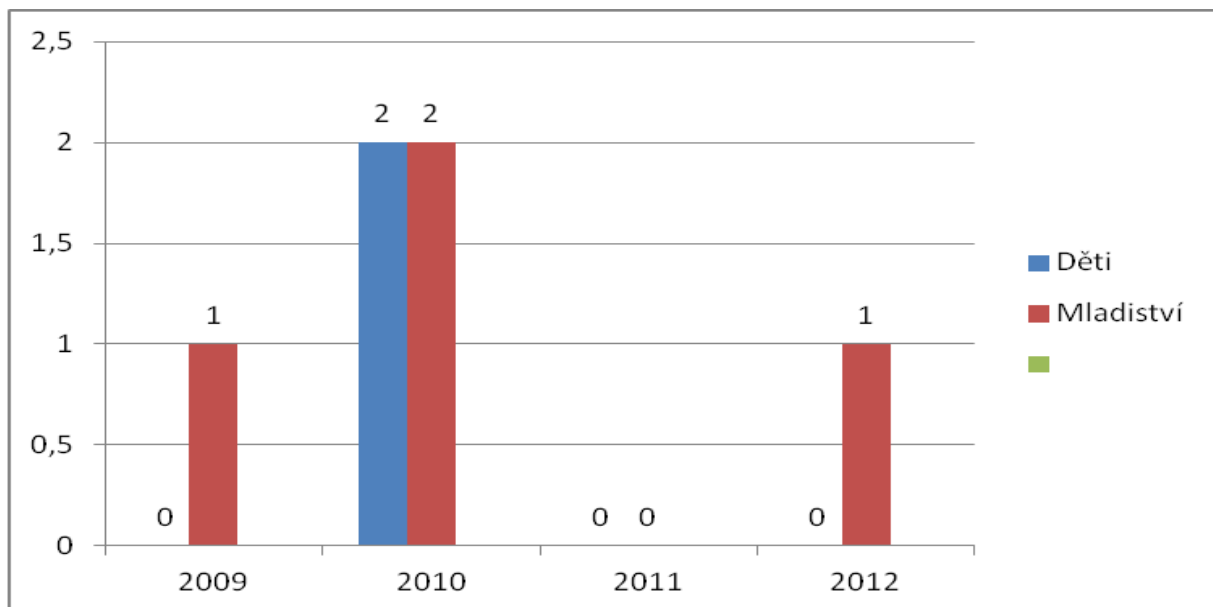
Graf 5".

Hospodářské činy- ulice Okružní, ubytovna Trival

V rámci čtyřletého horizontu je zřejmé, že nejvyšší dosažené hodnoty byly v roce 2010 jak u dětí tak i mladistvých. Děti se na hospodářských činech nepodíleli, kromě roku 2010

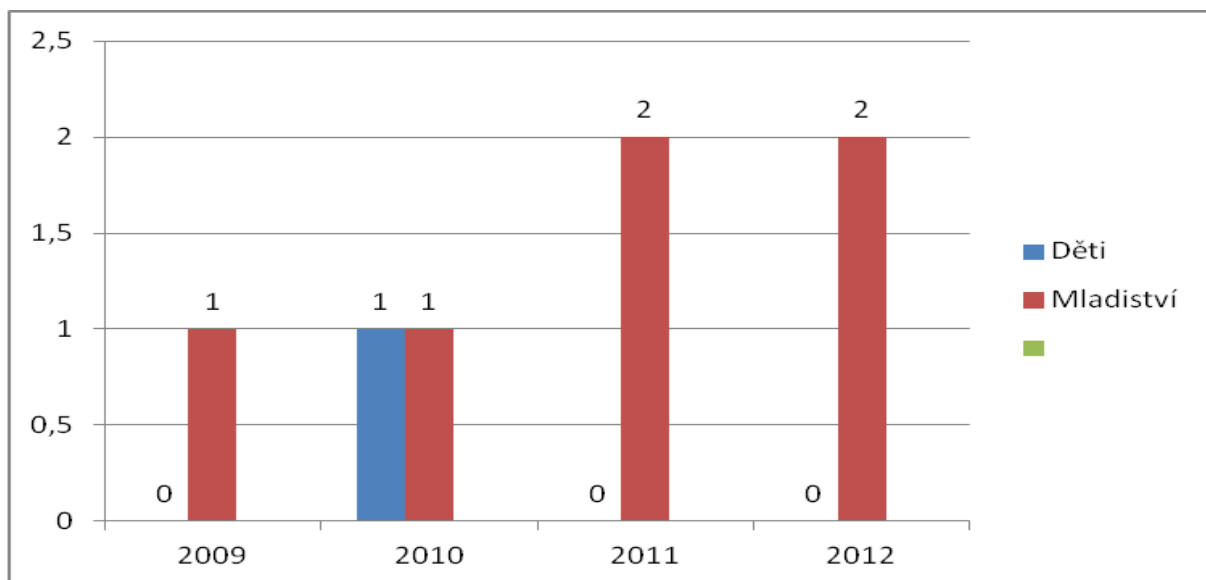
Graf 6''.

Násilná trestná činnost - bytový dům Vrbenská

V rámci čtyřletého horizontu je patrné, že nejvýše dosažených hodnot bylo v roce 2011 a 2012 u mladistvých. Děti se na trestné činnosti podíleli pouze v roce 2010.

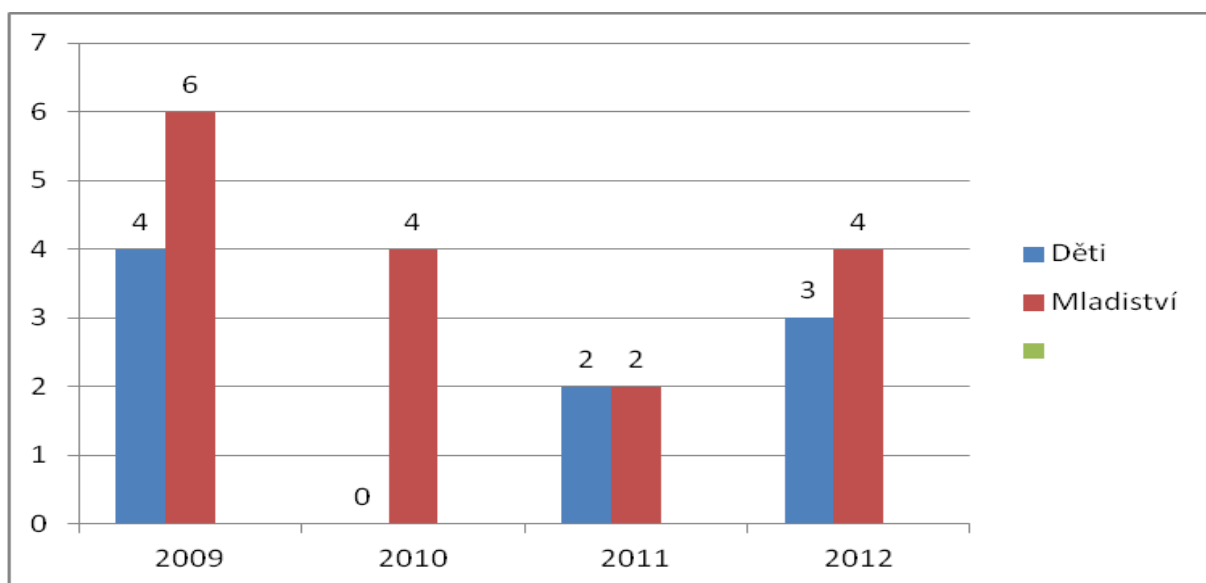
Graf 1".

Majetkové činy - bytový dům Vrbenská

Z výše uvedených hodnot je patrné, že nejvyšší hodnoty byly zaznamenány v roce 2009 jak u dětí, tak i mladistvých.

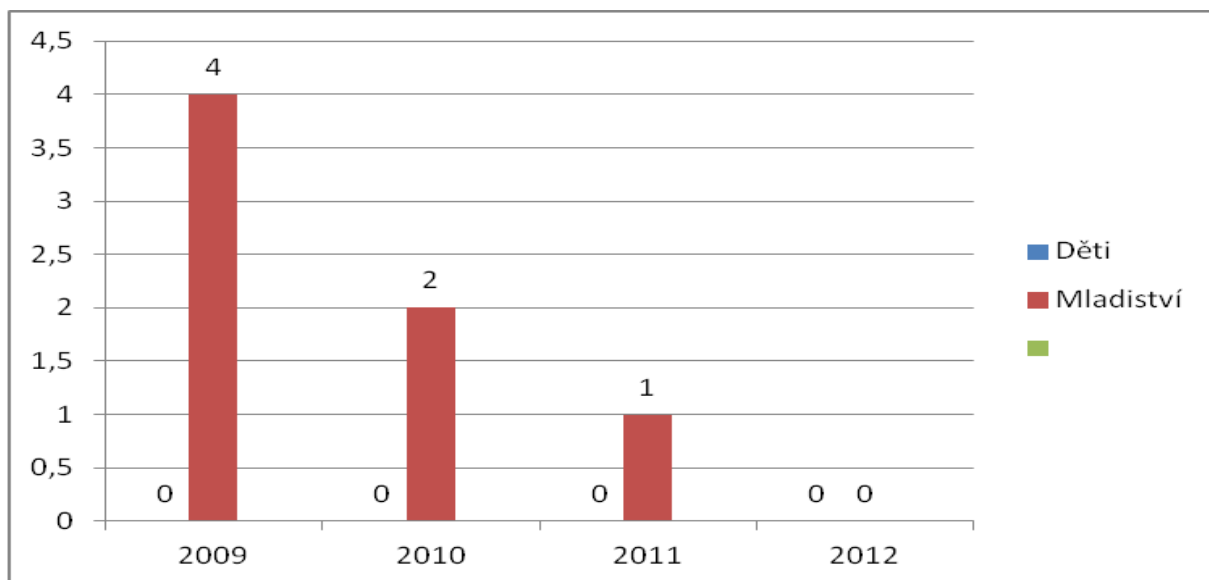
Graf 2".

Ostatní kriminální činy - bytový dům Vrbenská

V rámci čtyřletého horizontu je patrné, že nejvýše dosažených hodnot bylo v roce 2009 u mladistvých. Děti se na trestné činnosti nepodíleli.

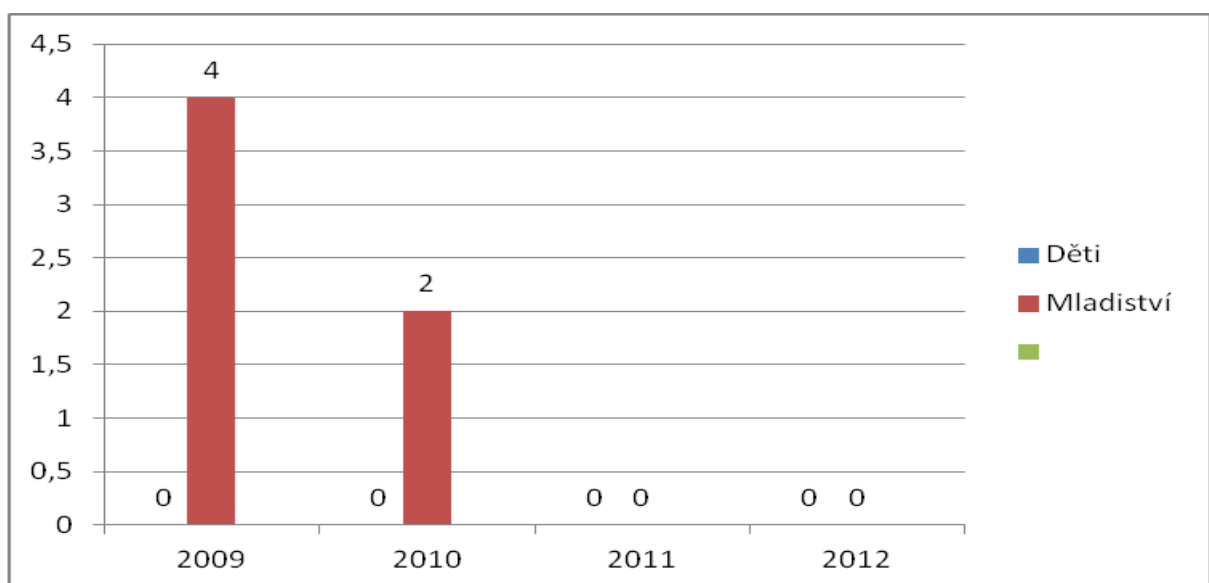
Graf 3".

Hospodářské činy - bytový dům Vrbenská

Z grafů je zřejmé, že na trestné činnosti se podíleli pouze mladiství. V roce 2009 byly zjištěny nejvyšší hodnoty.

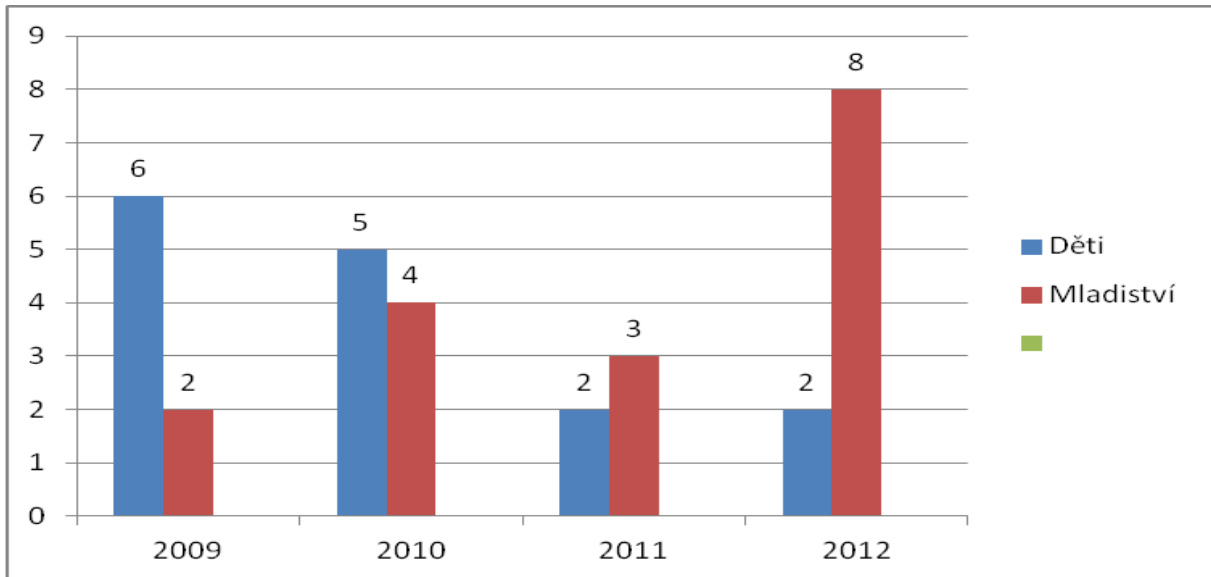
Graf 4".

Násilná trestná činnost - sídliště Máj

V rámci čtyřletého horizontu je patrné, že nejvýše dosažených hodnot bylo v roce 2012 u mladistvých a u dětí to bylo v roce 2009.

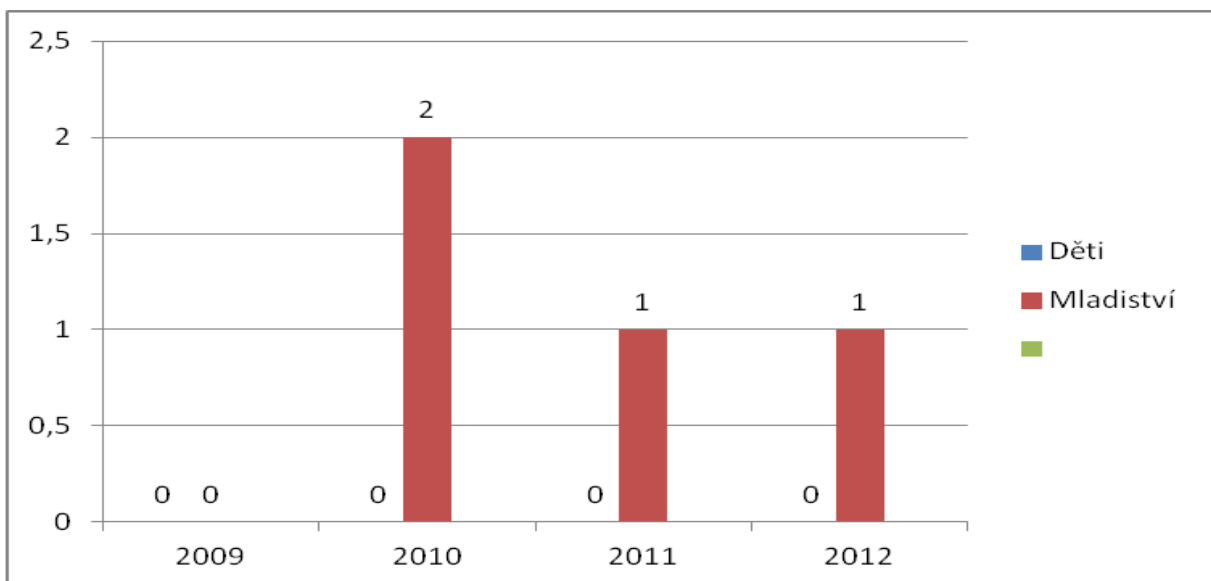
Graf 1''.

Mravnostní činy - sídliště Máj

Z výše uvedených hodnot je patrné, že nejvyšší hodnoty byly dosaženy v roce 2010 u mladistvých. Děti se na výše uvedené trestné činnosti nepodíleli.

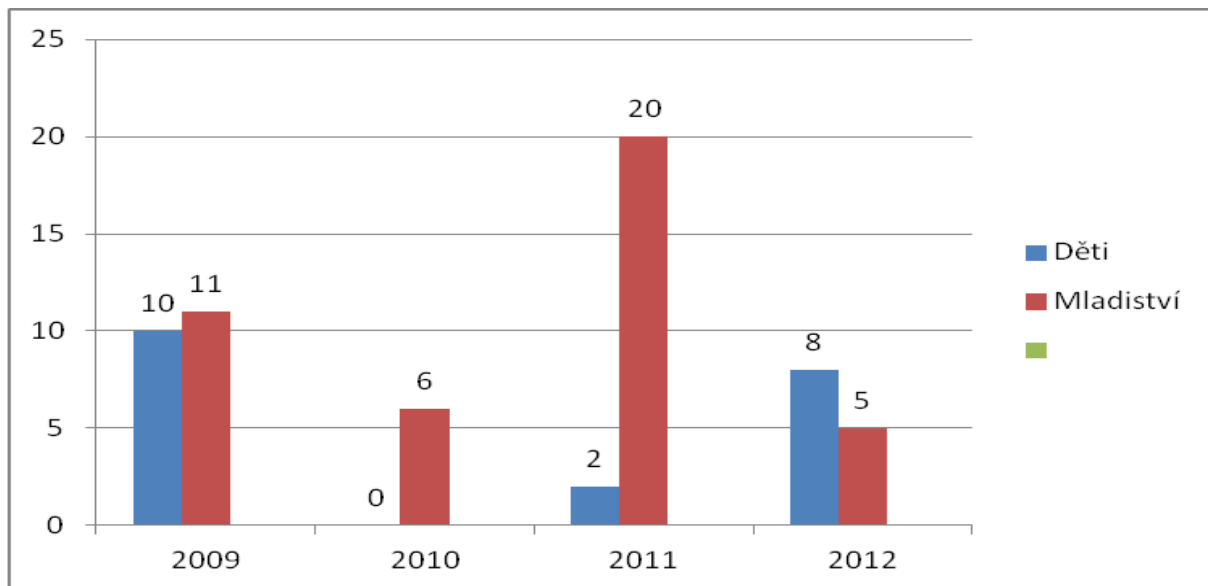
Graf 2''.

Majetkové činy - sídliště Máj

V rámci čtyřletého horizontu je zřetelné, že nejvýše dosažených hodnot bylo v roce 2011 u mladistvých a u dětí to bylo v roce 2009.

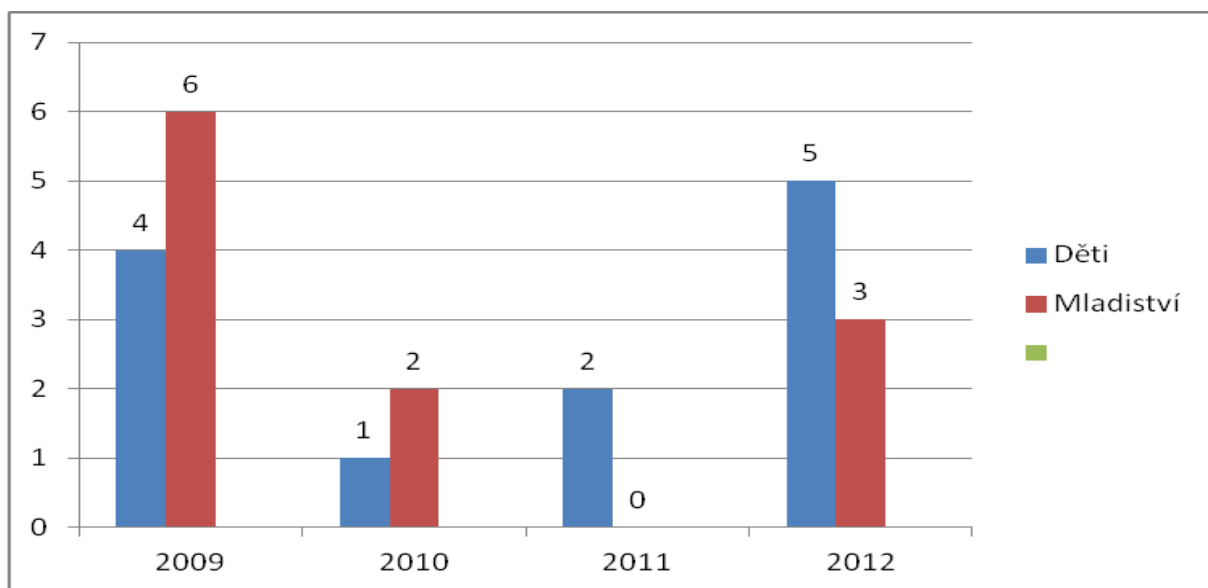
Graf 3".

Ostatní kriminální činy - sídliště Máj

V rámci čtyřletého horizontu je zřejmé, že nejvýše dosažených hodnot bylo v roce 2009 u mladistvých a u dětí to bylo v roce 2012.

Graf 4".

6.2 Celkový přehled trestné činnosti za období 2009 - 2012

Při celkovém pohledu na strukturu trestné činnosti dětí a mládeže jako celku se projevují u jednotlivých věkových kategorií odlišnosti. Děti ve věku 6-15 let páchají nejčastěji majetkovou trestnou činností. U mladistvých se již začíná objevovat i násilná a mravnostní trestná činnost.

1. ulice Okružní, ubytovna Trival

Tab. 1,

	2009	2010	2011	2012
Děti	44	14	12	21
Mladiství	16	34	45	26

2. bytový dům Vrbenská

Tab. 2,

	2009	2010	2011	2012
Děti	4	1	2	3
Mladiství	16	9	7	7

3. sídliště Máj

Tab. 3,

	2009	2010	2011	2012
Děti	20	6	6	15
Mladiství	20	14	25	17

Diskuze

Rizikové chování (asociální až kriminální) podmiňuje a ovlivňuje více faktorů, za významné se považuje věk, lokalita, a rodičovská autorita. Srovnáním policejních analýz a teoretických zdrojů jsem potvrdila, že vznik a druh trestné činnosti je významně ovlivněn věkem pachatele. Trestná činnost a způsob jejího páchaní je ovlivňována vývojovými prvky osobnosti, existencí kriminogenních vlivů a neschopností mladého člověka negativní jevy rozpoznat a eliminovat.

Policisté často jako první zjistí a zajistí delikventa. V případě nezletilého nebo mladistvého jej předávají do péče orgánů ochrany mládeže. Policisté neznají rodinné poměry delikventa, nemají možnost nahlížet do rodin a vidět poměry v jakých vyrůstají.

Z policejních statistik jsem zjistila, že děti byly nejčastěji stíhány za krádeže vloupáním do nebytových prostor (sklepy, garáže), za kapesní krádeže, krádeže věcí z automobilů a poškozování cizí věci sprejerstvím. Mladiství byli stíháni za krádeže motorových vozidel, krádeže věcí z automobilů a vloupání do nebytových prostor.

Vyhodnotila jsem trestnou činnost, páchanou ve třech kriminogenních lokalitách města České Budějovice, na které se podíleli děti a mladiství.

Kriminogenní lokalita **ubytovna Trival v ulici Okružní** - v této oblasti bylo z posuzovaných lokalit, dosaženo nejvyšších hodnot u veškeré trestné činnosti. Z informačního systému městské policie jsem zjistila, že je považována za vůbec nejproblematičtější lokalitu v Českých Budějovicích, a to díky struktuře obyvatel (jsou zde sestěhováni ti nejproblematičtější obyvatelé), intenzitě závažnosti protiprávního chování a výskytu sociálně nežádoucích jevů. Nejvyšší hodnoty dosahuje majetková trestná činnost a násilná trestná činnost. U násilné trestné činnosti se nejčastěji vyskytuje trestný čin loupeže a to shodně u dětí a mladistvých. U majetkové trestné činnosti to jsou krádeže kapesní, krádeže kol a krádeže věcí z automobilů, na kterých se podíleli děti. Nejnižší hodnoty byly dosaženy u hospodářských trestných činů a to jak u dětí tak mladistvých. U hospodářských trestných činů to byla např. zpronevěra, nedovolené držení platební karty. Nízké hodnoty byly zaznamenány také u mravnostních trestných činů jak dětí tak mladistvých.

Kriminogenní lokalita **bytový dům Vrbenská** - z policejních statistik jsem zjistila, že zde dochází k páchaní trestné činnosti jen v malém rozsahu. A to zejména z důvodu, že nejbližší sociálně nevyločení obyvatelé žijí cca 300 metrů od lokality a v blízkosti tohoto bytového domu se nachází služebna Policie České republiky - obvodní oddělení Suché Vrbné. Nejvyšších hodnot bylo dosaženo u majetkové trestné činnosti, zde bylo evidováno

nejvíce případů u skupiny mladistvých, a to krádeže kapesní a krádeže věci z automobilů. U hospodářských trestných činů se mladiství dopustili zpronevěry a neoprávněného držení platební karty. Děti se na hospodářské trestné činnosti nepodílely. Mladiství se dále podíleli na trestné činnosti v kategorii ostatní trestná činnost, a to zejména sprejerství a nedovolená výroba psychotropních látek a jedů. Děti se na ostatní trestné činnosti nepodílely. Nejnižší hodnoty byly dosaženy u mravnostních trestních činů. Na této trestné činnosti se podíleli pouze mladiství.

Kriminogenní lokalita **sídlíště Máj** - o této lokalitě jsem zjistila, že se jedná o největší českobudějovické sídlíště. Za rizikové místo se považuje ulice Václava Volfa. Je zde instalován kamerový systém, služebna městské policie a obvodní oddělení Policie České republiky. Nejvyšší hodnoty byly dosaženy u násilné trestné činnosti spáchané mladistvými v kategorii loupež. Na majetkové trestné činnosti se také podíleli mladiství a to krádeže kapesní, krádeže věci z automobilů, krádeže v obchodech, krádeže jízdních kol a krádeže vloupáním do sklepů. U ostatních trestních činů je nejvyšších hodnot dosaženo opět u mladistvých a to v kategorii nedovolená výroba psychotropních látek a jedů. Nejnižší hodnoty byly zaznamenány u mravnostních trestných činů spáchaných dětmi. Na hospodářských trestných činech se výše zmíněné skupiny nepodílely.

Závěr

K porovnání jsem využila publikace autorů Labátha a Nikla. Zákon 218/ 2003 Sb., o odpovědnosti mládeže za protiprávní činy a o soudnictví ve věcech mládeže vychází z vývojové (věkové) podmíněnosti a předpokládá, že přijatá opatření a postupy budou využity k obnovení narušených sociálních vztahů, integraci mladistvého a k prevenci zločinnosti.

Závěrem jsem potvrdila, že důležitost věku je stejně významná jako rodinný faktor a lokalita. V naší společnosti jsou děti a mládež nejvíce ohroženou skupinou. V dětství jsou náchylnější k možným negativním změnám chování, ale je možno i tyto negativní změny snáze napravit a vést děti k sociálně přijatelnému, tj. žádoucímu způsobu chování. Děti jsou denně vystavovány vnějšímu tlaku prostředí, ve kterém žijí, například: nefunkční rodina, chybějící citová vazba mezi rodiči a dětmi, minimální dohled a komunikace, nevhodný výchovný styl, nevhodné trávení volného času. Tyto vlivy je mohou nenapravitelně poškodit a vést ke kriminálnímu chování.

V sociálně vyloučených lokalitách je nepřehledná evidence obyvatel, vzniká zde větší riziko stupňování závažné trestné činnosti. V rodinném prostředí není možno rozlišovat, kdo je rodič, příbuzný nebo návštěva a do jaké míry děti vyrůstají ve funkčním rodinném systému. Sociální podmínky a okolnosti prostředí přispívají k pocitu anonymity členů společnosti. Děti a mladiství neví kam patří a kdo jsou, nikdo neuznává jejich individualitu a toto z nich činí potenciální pachatele trestné činnosti. Tyto vlivy je mohou nenapravitelně poškodit a vést ke kriminálnímu chování. Některá prostředí mohou přenášet pocit anonymity na ty, kteří v nich žijí.

Podle Nikla je důležité při zkoumání příčin a podmínek trestné činnosti a hledání nejúčinnější prevence u mládeže rozlišovat věkové kategorie: děti 6-15 let, mladiství 15-18 let a mladí dospělí 18-24 let. Charakteristické pro tuto skupinu 15-18 let je, že páchají trestnou činnost ve skupinách. U skupiny 18-24 mladí dospělí je již rozvinuta celá škála trestné činnosti a je zde sklon k recidivě trestné činnosti.⁵⁸

Na základě porovnání kriminalistické analýzy jsem dospěla k závěru, že majetková a násilná trestná činnost na území ÚO České Budějovice má tendenci klesající. Na klesající kriminalitu měly vliv tyto faktory. Byl pořízen kamerový systém, který byl uveden do provozu dne 1. 5. 2007. Systém obsahoval 23 kamer, 17 z nich je umístěno na místech vyhodnocených policií a městskou policií jako problémové oblasti největším počtem trestné, přestupkové a jiné společensky závažné činnosti. Na pořízení systému město obdrželo dotaci ve výši 1,9 milionů korun a celý systém stál 13,7 milionů korun. Tento kamerový systém je nepřetržitě obsluhován zaměstnancem městské policie. Policejní ředitel přidělil obvody, kde policisté mají za úkol zvýšit dohled v problémových lokalitách. Ve spolupráci s Policií ČR a Městskou policií České Budějovice se kontrolují diskotéky, bary a lokality, kde se pohybují ve větší míře děti a mladiství. Kontroly se zaměřují na alkohol, školní docházku a trávení volného času těchto skupin. Tyto policejní „rodičovsky zástupné“ aktivity probíhají zejména v letních měsících.

⁵⁸ Srov. Doc. MUDr. Nikl J. CSc., Sociálně patologické jevy u dětí a mládeže se zaměřením na jejich prevenci, s. 87

Seznam použitých zdrojů

- Chmelík, J. a kol. Mravnost, pornografie a mravnostní kriminalita. Praha: Portál, 2003. ISBN 80-7178-739-6.
- Čírtková, L. Policejní psychologie. Praha: Portál, 2000. ISBN 80-7178-475-3
- Horák K. a kolektiv, Hovoříme s rodiči a výchova dětí k mateřství a rodičovství. Praha: SPN 1979. ISBN nevedeno
- Kolektiv autorů. Syndrom CAN a způsob péče o rodinný systém. Praha: IREAS, 2007. ISBN 978-80- 86684-47-5
- Labáth, V. Riziková mládež. Praha: Slon, 2001. ISBN nevedeno
- Matějček, Z. a kolektiv, Náhradní rodinná péče, Praha: Portál, 1999
- Matoušek, O. Rodina jako instituce a vztahová síť. Praha: Sociologické nakladatelství, 2003 ISBN 80-901424-7-8
- Matoušek, O. Kroftová, A. Mládež a delikvence. Praha: Portál, 2003. ISBN 80-7178-771-X
- Matoušek, O. a kolektiv. Sociální práce v praxi: specifika různých cílových skupin a práce s nimi. Praha: Portál, 2005. ISBN 80-7367-002-X
- Doc. MuDr. Nikl, J. CSc., Sociálně patologické jevy u dětí a mládeže se zaměřením na jejich prevenci. Praha: PA ČR, 2000. ISBN 80-7251- 033-9
- Novotný, O. Zapletal, J. a kolektiv. Kriminologie. Praha: Aspi, 2004. ISBN 80-7357-026-2
- Říha J., Ještě k nepřičetnosti podle zákona o soudnictví ve věcech mládeže, Trestněprávní revue, 2006, roč. 5, č. 10, ISSN 1213-1513
- Sobotková, I. Psychologie rodiny. Praha: Portál, 2001. ISBN 80-7178-559-8
- Sochůrek, J. Nástin vybraných problémů forenzní psychologie II. Díl, TU:Liberec, 2001. ISBN 80-7083-680-6
- Šanderová, J. Jak číst a psát odborný text ve společenských vědách. Praha: SLON, 2006. ISBN 80-86429-40-7
- Vágnerová, M. Vývojová psychologie dětství, dospělost, staří, Praha: Portál, 2000. ISBN 80-7178-308-0

Zákony a jiné předpisy

Zákon 109/2002 Sb. o výkonu ústavní výchovy nebo ochranné výchovy ve školských zařízeních a o preventivně výchovné péči ve školských zařízeních

Zákon 218/2003 Sb. o odpovědnosti mládeže za protiprávní činy a o soudnictví ve věcech mládeže

Internetové zdroje

Kriminogenní lokality [online]. [cit. 17. dubna 2013]. Dostupné na WWW: <<http://www.c-budejovice.cz/cz/stranky/uvod.as>>.

Záškoláctví [online]. [cit. 17. dubna 2013]. Dostupné na WWW: <<http://www.ostrovzl.cz/prevence/zaskolactvi>>.

Kriminální trestná činnost [online]. [cit. 14. července 2013]. Dostupné na WWW: <<http://www.policie.cz>>.

Abstrakt

TOMEŠOVÁ, M. Problematika kriminality dětí a mladistvých. České Budějovice 2013. Bakalářská práce. Jihočeská univerzita v Českých Budějovicích. Teologická fakulta. Katedra praktické teologie. Vedoucí práce Mgr. Irena Publíková

Klíčová slova: děti, mladiství, rodina, funkce rodiny, role v rodině, vzdělání, věk, vymezení pojmu děti a mladiství, rizikové faktory dospívání, vrstevnické skupiny, trestní odpovědnost, pachatel trestného činu.

Práce se zabývá problematikou kriminality dětí a mladistvých. Práce charakterizuje základní pojmy dětí, mladiství a faktory, které mají vliv na trestnou činnost. Mezi tyto faktory jsem zařadila rodinu, viktimogenní lokality a věk. Dále se zabývá pojmem mládež a její vývojové úkoly při dospívání. V závěru popisuje nejčastější páchanou trestnou činnost dětí a mladistvých.

Druhá část práce ověřuje, zda je i věk důležitým kritériem pro vznik a typ trestné činnosti v kriminogenních lokalitách. Kriminalistická analýza se zabývá trestnou činností nezletilých a mladistvých na území ÚO České Budějovice.

Abstract

TOMESOVA, M. The Problematics of Child and Juvenile Delinquency. Ceske Budejovice 2014. The bachelor's thesis. University of South Bohemia in Ceske Budejovice. Faculty of Theology. Department of Practical Theology. The Thesis supervisor Mgr. Irena Bublikova

Keywords: children, juvenile, family, family function, role in the family, education, age, definition of the term children and juvenile, adolescence factors at risk, peer groups, criminal responsibility, perpetrator of a crime.

This work deals with the Problematics of Child and Juvenile Delinquency. The work describes the basic terms of children, juvenile and the factors which influence the crime. Among these factors, I included family, victimogenic locations and age . It further deals with concept of youth and its developmental tasks during adolescence. The conclusion describes the most common crime.

The second part of this work verifies whether age is also an important criterion for the emergence and type of crime in high-risk locations. The criminalistic analysis deals with the criminality of the minors and juveniles in the territory of UO Ceske Budejovice.